

Utkast til ny lov om kunstig intelligens

Høringsuttalelse fra Kopinor, september 2025

Vi viser til høringsbrev av 30. juni 2025 om utkast til ny lov om kunstig intelligens, som gjennomfører EUs KI-forordning i norsk rett. Kopinor ønsker å komme med noen overordnede kommentarer til lovutkastet og praktiseringen av forordningen, særlig knyttet til opphaveres og utgiveres muligheter til å forvalte sine rettigheter. Våre medlemsorganisasjoner vil avgi egne høringsuttalelser så langt de finner det ønskelig.

Kopinor er en organisasjon av opphavere og utgivere i til sammen 23 medlemsorganisasjoner (se oversikt nedenfor). Vi inngår avtaler om kopiering og annen bruk av opphavsrettslig beskyttet materiale på vegne av norske og utenlandske rettighetshavere. Vederlaget vi krever inn, føres tilbake til rettighetshaverne slik at nye verk kan skapes til beste for samfunnet.

Både rettigheter til trening av generative KI-modeller og til bruken av KI-modeller, -verktøy og -tjenester, for eksempel i undervisning, er områder som Kopinor kan forvalte etter fullmakt fra medlemsorganisasjonene. Blant annet har vi deltatt i forhandlinger om bruk av norsk materiale ved trening av Nasjonalbibliotekets språkmodeller. En eventuell avtale om slik bruk av avisinnhold, som det er varslet finansiering for i kommende budsjettperiode, fremforhandles av Mediebedriftenes Landsforening og vil, hvis den kommer i stand, forvaltes gjennom Kopinor.

Generelt

Kopinor erkjenner at KI-loven gjennomfører en forordning som i utgangspunktet skal innarbeides ordrett i lovverket. Vi ønsker likevel å peke på sider ved forordningen, og særlig praktiseringen av den, som er betenkelige og beklagelige sett fra rettighetshavernes side. De knytter seg til generativ KI, som faller inn under lovens betegnelse «KI-modeller for allmenne formål» (*General Purpose AI*).

For generativ KI inneholder forordningen i artikkel 53, 1 c) og d) to krav som er viktige for rettighetshavere:

- Krav om å overholde EUs bestemmelser om opphavsrett, med spesiell vekt på å identifisere og overholde reservasjoner (etter art. 4 i digitalmarkedsdirektivet).
- Krav om å utarbeide et «tilstrekkelig detaljert sammendrag» av innholdet som er brukt for å trene modellen.

Hvordan disse kravene utformes og praktiseres, og i hvilken grad de følges, har direkte betydning for rettighetshavernes muligheter til å forvalte sine rettigheter, for eksempel ved å lisensiere bruken.

Innledningsvis vil vi minne om at EUs digitalmarkedsdirektiv, som KI-forordningen henviser til, ennå ikke er gjennomført i norsk rett. Kopinor har levert en høringsuttalelse til Kulturdepartementet om lovforslaget og vil følge opp dette når den endelige lovproposisjonen blir lagt fram for Stortinget.

I høringsuttalelsen understreker vi blant annet at verken KI eller maskinlæring var nevnt i direktivet som eksempler på bruksområder for tekst- og datautvinning. Da generativ KI fikk sitt gjennombrudd i 2022, var direktivets bestemmelser allerede gjennomført, og utformingen av bestemmelsene om tekst- og datautvinning ville trolig sett annerledes ut hvis direktivet hadde blitt vedtatt i dag.

Reservasjoner

Retten til å reservere seg mot tekst- og datautvinning er helt sentral for opphaveres og utgiveres kontroll med bruken av sine verk og utgivelser. EUs regler for god praksis (*Code of Practice*), som ble tatt i bruk i august 2025, legger stor vekt på robots.txt-standarden. Denne brukes i dag først og fremst for å signalisere at roboter skal unngå å indeksere hele eller deler av et nettsted. Robots.txt må imidlertid adressere hver enkelt mulige robot på forhånd og kan heller ikke inneholde betingelser som for eksempel henvisning til tillatelser og lisenser.

EUs vedtatte regler for god praksis setter opp strenge krav til eventuelle alternativer til robots.txt-standarden. Vi stiller oss uforstående og sterkt kritisk til hvordan reglene på denne måten går mye lenger enn digitalmarkedsdirektivet, som bare henviser til at reservasjonen skal være «hensiktsmessig» og i visse tilfelle «maskinleselig». Vi viser til hva Kopinor har skrevet om dette i høringssvaret til Kulturdepartementet:

«Hvis dette skal ha noe slags legitimitet, kan det ikke stilles strenge krav til måten reservasjonen gjøres på. Vi registrerer at departementet mener at forbeholdet «bør» gjøres ved maskinlesbare metoder. Her vil det imidlertid foreligge ulike standarder og metoder, og ansvaret for at uttrykte reservasjoner blir tatt til følge, må ligge hos brukeren. Innholdet på et nettsted kan være strukturert på mange ulike måter, og generelle forbehold vil ikke alltid finnes nært knyttet til innholdet.

Det er heller ikke slik at innhold som tidligere er lagt ut på internett, med et slag skal kunne frigis for bruk etter § 50 e bare fordi det ikke er uttrykt forbehold med maskinlesbare metoder. Her må også ensidige erklæringer, for eksempel fra forvaltningsorganisasjoner eller andre med fullmakter, være tilstrekkelig. Det samme gjelder for innhold som ikke ligger på internett, men som kan bli digitalisert og brukt til tekst- og datautvinning.»

Allerede i dag må vi kunne forutsette at KI-robotene selv kan finne, lese og følge forbehold uttrykt i nettsidenes kildekoder, selv om de ikke følger en særskilt standard.

Informasjon om treningsdata

Forordningens påkrevde «tilstrekkelige detaljerte sammendrag» av treningsdataene kunne vært et nyttig verktøy for rettighetshaverne hvis det hadde gjort det mulig å kontrollere om ens egne verk var brukt til KI-trening. Slik den vedtatte malen for treningsinnhold er utarbeidet, vil imidlertid omtalen av treningsinnholdet skje på et svært generelt nivå. Innholdet vil ikke bli identifisert på verks- eller tittelnivå, men bare ved at domenenavnene for de mest brukte kildene blir oppgitt.

Kopinor kan ikke se at slik informasjon om treningsdata gir tilstrekkelig åpenhet for opphavere og utgivere til å kunne forvalte sine rettigheter.

Betydningen av lisensiering

Etter Kopinors mening er lisensiering nøkkelen til at rettighetshaverne skal kunne få kontroll over bruken av sine verk. Ved lisensiering gis det en tillatelse til bruk, samtidig som det avtales vilkår for bruken, herunder betaling av vederlag. Slik lisensiering kan gjennomføres direkte av enkelte rettighetshavere, men det nødvendige omfanget av datasettene til KI-trening peker på kollektiv rettighetsforvaltning som løsning, gjerne supplert av åndsverklovens bestemmelser om avtalelisens.

Opphavsrettens hovedregel er at rettighetshavere må gi tillatelse til bruk av sine verk. Digitalmarkedsdirektivet innfører et unntak fra dette når det gjelder tekst- og datautvinning, slik at rettighetshavere selv må reservere seg mot andres bruk. Hvis dette prinsippet gjennomføres i norsk åndsverklov, må det være et minstekrav at det legges bedre til rette for å kunne inngå avtaler. Det innebærer blant annet detaljert innsyn i treningsdataene og fleksibel praktisering av reservasjonsmulighetene, slik at en reservasjon enkelt kan åpne for bruk med avtalte lisensvilkår.

Vi ber de aktuelle departementene gjøre seg kjent med anbefalingene som nå i september ble lagt fram av den danske ekspertgruppen om KI og opphavsrett. Gruppen, som var utnevnt av Kulturministeriet, foreslår flere innskjerpende tiltak, blant annet om effektivt innsyn i treningsdata, effektive reservasjonsmuligheter og bedre rammevilkår for kollektiv lisensiering.

Til slutt vil vi vise til den europeiske fellesuttalelsen fra 30. juli 2025, som 40 internasjonale organisasjoner av opphavere, utøvere, utgivere og produsenter har sluttet seg til. Denne uttrykker sterk misnøye med hvordan forordningen nå er tenkt praktisert gjennom reglene for god praksis, retningslinjene og malen for sammendrag av treningsdata. Uttalelsen slutter slik (vår oversettelse):

«Vi oppfordrer EU-kommisjonen til å revurdere implementeringspakken og håndheve artikkel 53 på en meningsfull måte, slik at EUs KI-forordning lever opp til løftet om å beskytte europeiske immaterielle rettigheter i en tid preget av generativ KI.»

Vi retter en tilsvarende oppfordring til norske myndigheter i deres arbeid med å følge opp KI-loven overfor EUs organer.

Vennlig hilsen

Kopinor

Hege Munch Gundersen

adm. direktør

(sign.)

Kopinors medlemsorganisasjoner:

- Den norske Forfatterforening
- Den norske Forleggerforening
- Dramatikerforbundet
- Fagpressen
- Forbundet Frie Fotografer
- Forfatterforbundet
- Grafill
- Mediebedriftenes Landsforening
- Musikkforleggerne
- NOPA - Norsk forening for komponister og tekstforfattere
- Norges Fotografforbund
- Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening
- Norsk Journalistlag
- Norsk Komponistforening
- Norsk kritikerlag
- Norsk Oversetterforening
- Norsk Redaktørforening
- Norsk Revyforfatterforening
- Norsk tidsskriftforening
- Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere
- Norske Billedkunstnere
- Norske Kunsthåndverkere
- Ny Musikk's Komponistgruppe